

חצר בית הכנסת

"המנהיגות הרוחנית שהכתירו היהודים עליהם, הקפידה לשמר במחנה צאן מרעיתם את חוקי הדת, לא אפשרה סטייה מהם כמלוא הנימה, שמרה על שגרות ונורמות חיים ועל אורחות החיים. הכלל דאג למוסדות חינוך דתיים, לבתי כנסת, למקוואות ולכשרות. וכן לקורת גג מעל לראשי החלשים. כל אותם ערכים נשתמרו בשלמות עד השואה.

במרכז החיים היהודיים עמדו חיי הדת. די שאמרת "חצר בית-הכנסת", כדי שכל יהודי בפולין ידע במה דברים אמורים, וידע עד כמה עמוק תוכנו של מושג זה. לא גדול היה הבית בממדיו, אך חשיבותו של מסד החיים היהודיים הזה הייתה רבה כל כך, שכל שכבה חברתית נצרכה הייתה לארבעה כתלים שלו לעצמה.

בית המדרש הגדול עמד בודד לאורכו של רחוב בית-הכנסת, בין בתי המגורים עשויי העץ, עד שנבנה ה"חדר" החדש. באותה שורת בתים, מצידו האחר של בית המדרש, בנתה הקהילה את בית הרב, והרב החדש כפי שכינוהו בעיירה, שהגיע מחצר האדמור מבלז, השתכן בו ושם קיים את רבנותו עד פרוץ מלחמת העולם השנייה. בקצהו הנמוך של רחוב הגשר, במקביל לשיפועו של הרחוב, ניצבו שני בתי תפילה קטנים: בית-המדרשון הקטן, שבו היו מתפללים חייטי העיירה ושוליותיהם, והשטיבל של הסנדלרים. מצידו האחר של חצר בית הכנסת, השתרע בית העלמין העתיק ואחריו בית הכנסת הגדול.

שלוש היו הכניסות לחצר בית הכנסת: האחת, מרחוב הגשר ימינה הגעת היישר אל דלתותיו הרחבות של בית התפילה. שתי הכניסות האחרות היו מרחוב בית-הכנסת, אחת הפרידה בין מעון הרב לבין בית-המדרש הגדול. הדרך הייתה ישרה כסרגל. בקצותיה הייתה הכניסה לעזרת נשים. לא הרחק משם הכניסה ל"הקדש". מולו ניצב בית השחיטה החדש, ובקצה החצר ממוקמים היו בית המרחץ ובית-הכיסא הציבורי של העיירה, "בית הפקודה". כינוי זה ניתן לו על שום שאת עשרות תאיו הנפרדים פקדו כל הנצרכים לו, ואותם תאים מלאו את ייעודם בזמנית.

האווירה בחצר בית-הכנסת הייתה כבדה וטעונת רגשות. תפילות, תחינות ובקשות מעולם לא חסרו. היהודי, שעמד בתפילה ושטח בחום את תחינותיו, הרחוצות בדמו ושטופות בטוהר דמעותיו הזכות, היה עומד שם, כשהרגשה של אשמה אופפת אותו.

נמוך משם ב"הקדש", הייתה אווירה כבדה עוד יותר. בקעו ממנו אנחות אותם מסכנים, זקנים ערירים, מורעבים למחצה ומוזנחים, ששכבו על משכבם מזוהמים, כשעיניהם כמהות, יום אחר יום, ומייחלות לרחמנות וטוב הלב של אחיהם היהודים. אם הם "אספני מצוות" יהירים ומלאי סיפוק עצמי, או יהודים מן השורה, שעוד האחריות לרווחת רעיהם טבועה הייתה בהם, וניסו לעזור לאותם חלכאים ונדכאים ולו בלחם צר, כדי לחזק נפשם.

בערבי שבתות ובערבי ימים טובים נהרו יהודים בהמוניהם לבית המרחץ להיטהר לקראת היום הקדוש ולהלהיט את עורם באדי המים החמים. משקרבו אל בית המרחץ, הלח והאפל למחצה. גברה הצחנה והייתה ללא נשוא. את בית-המרחץ שירת "גוי-המרחץ" [הבלן], מרצ'ה בולדווסקי. מטבע הדברים סורס שמו האמיתי בפי היהודים. מתקבל יותר על הדעת, ששמו האמיתי היה מטשאי וולדבסקי, אבל היהודים, בפולנית "המהוקצעת והמגולפת" שבפיותיהם, עיוותו שמות והפכו מבלי שאפילו חשו בכך. החשוב מכל היה שהם עצמם הבינו היטב על אפה וחמתה של השפה. שמו המעוות של מרצ'ה לא הפריע לאיש, לא לו, ועל אחת כמה וכמה לאותם, שפיותיהם סרסוהו. כמו שאר היהודים בעיירה חי לו מרצ'ה במחשכי-הזנחה, וסבל מחסור ורעב. מרצ'ה היה חלק מתוך העיירה היהודית, איש לא העלה בדעתו שבילגוראיי תתקיים בלעדיו."

[שמואל בר-און]

next

prev.

התמונות היחידות של בית הכנסת של
לפני המלחמה, קודם שנשרף.

The only photos from the Bilgoraj
synagogue before the WWII.

תמונות בית הכנסת לפני השריפה

חצר בית הכנסת

Synagogue Courtyard

SYNAGOGA

דגם של חצר בית הכנסת שעמד במפגש הרחובות נדסטבנה ולובלסקי.

[הדגם רכוש מוזיאון ז'ימי בבילגוראיי]

A Model of nonexistent Synagogue complex where Nadstawna and Lubelska Streets meet

[exhibit owned by ziemi museum Bilgorajskie]

קדושה שהאל זנחה

God deserted holiness

בית הכנסת משמאל לאחר השריפה ההריסות פונו בשנים 1957-1958

The Synagogue [left] after the fire, the ruins of which were cleared during the years 1957-1958

חצר בית המדרש לאחר השריפה : בית המדרש מימין בית הכנסת משמאל על הגבעה.
Seminary courtyard after the fire: "Bais- Midrash" [right] Synagogue [left]

ההקדש שהיה ליד בית המדרש ובית הכנסת, לאחר השריפה הגדולה
The congregation hostel "Hekdesh" that was next to the Rabbinical
seminary and the Synagogue after the big fire